Prázdný hrudník ve mně zanechal hluboký dojem

Přinášíme vám rozhovor pro Regeneraci s naším předním kardiochirurgem, profesorem MUDr. Janem Pirkem, DrSc.

Co se Vám vybaví jako první, když se řekne srdce?

Pokud bych to co nejvíce zobecnil, srdce je pro mne symbol života.

Jaké máte vzpomínky na to, když jste poprvé viděl lidské srdce?

Lidské srdce jsem poprvé viděl při anatomických pitvách v prvním ročníku studia medicíny, a jaké to ve mně vyvolalo dojmy, si již skutečně nepamatuji. Co si však pamatuji velice dobře je to, když jsem poprvé jako operatér dělal transplantaci srdce a to nemocné srdce jsem nejprve z hrudníku vyjmul, a teprve poté je možné našít srdce zdravé. A ten okamžik, kdy hrudník byl prázdný, ve mně zanechalo hluboký dojem, který si pamatuji dodnes.

Na Wikipedii se o Vás píše, že jste uskutečnil přes 7000 operací srdce a přes 300 transplantací. Pamatujete se na nějaký z těch zákroků zvlášť intenzivně a proč?

Jen bych si dovolil na úvod odpovědi této otázky malou opravu. Zákroky dělá policie, my děláme výkony na srdci. Nemohu vyzdvihnout jeden výkon, který bych si pamatoval, je jich celá řada. Je samozřejmé, že ty „běžné“ výkony, jako je např. čtyřnásobný aortokoronární by-pass u pacientů, kteří přišli, příští den byli operováni a pátý den po operaci odjeli do rehabilitačního ústavu, si nepamatuji. Pamatuji si jen ty velice komplikované, složité a často unikátní výkony. I těch je však celá řada, proto nemohu vyzdvihnout pouze jeden. Bylo by to nefér vůči těm ostatním. Kdybych je pak měl vyjmenovat všechny, bylo by to na samostatnou knihu.

Mají lidé, kteří potřebují operaci srdce, nějaké společné symptomy? Jaké?

Nejčastější příznaky onemocnění srdce jsou spojené s jeho nedostatečnou funkcí, z toho vyplývající pocit dušnosti či bolesti na prsou. Z dalších příznaků to může být pocit bušení srdce, otoky dolních končetin a celkové tzv. neprospívání organismu. Vzhledem k tomu, že při dlouhodobé poruše funkce srdce, které nečerpá dostatečné množství krve, aby zásobovalo další orgány nutné k životu, i tyto špatně fungují a v krajních případech může docházet k tzv. kardiální kachexii. To znamená, že pacienti jsou extrémně vyhublí.

Srdce bývá označováno za centrum lásky, emocí, pocitů. Když se v lidském těle srdce vymění za jiné, změní se nějak i daný člověk? Například co se týče prožívání?

To, že srdce bývá označováno za centrum lásky, emocí a pocitů, vychází z doby, kdy lidé neměli představu o funkci srdce a krevního oběhu, a to až do 17. století, kdy profesor Harvey objevil skutečnou funkci oběhového systému. A tak myšlenka o transplantaci srdce z důvodu změny v chování lidí se vyskytuje již ve Starém zákoně v knize proroka Ezechiela. Musím říci, že po transplantaci srdce se člověk změní v tom smyslu, že přehodnotí žebříček svých životních hodnot a pochopí, že být živý a pokud možno zdravý je tím nejcennějším darem, který člověk může mít. Co se

se týče povahy, samozřejmě nic se nemění, stejně tak pokud žena dostane mužské srdce, nenaroste jí plnovous. A naopak muži po našití ženského srdce, nenarostou prsa.

Jaká část lidského srdce je nejzranitelnější?

Nejcitlivější strukturou v srdci je tzv. převodní systém. Srdce ke své pravidelné činnosti má svůj vlastní kardiostimulátor, ze kterého se šíří vzruch do celého srdce. Velký podíl na výzkumu tohoto převodního systému měl i náš vědec Jan Evangelista Purkyně, po kterém se tato vlákna jmenují Purkyňova vlákna. A tato struktura je na ischemii (tzn. nedostatek prokrvení) nejcitlivější. Může dojít k tzv. převodnímu bloku, kdy se může srdce i zastavit při jeho poškození.

Domníváte se, že emoce ovlivňuji stav srdeční činnosti?

Každá emoce je stresová reakce. A stres má řadu fyziologických reakcí, mezi které patří např. zvýšení srdeční činnosti, vzestup tlaku krevního, zvýšené vyplavení cholesterolu a mastných kyselin.
V důsledku opakovaných, nekorigovaných stresových reakcí, které jsou vlastně přípravou organismu na nějako fyzickou akci, může docházet k zafixování zvýšeného krevního tlaku a ukládání cholesterolu do cév. Stresová reakce je velice zajímavá reakce organismu, jejíž popsání je na samostatnou práci.

Jaké jsou nejčastější příčiny nemocí srdce? A jak jim předcházet?

Nejčastějšími příčinami onemocnění srdce je ischemická choroba srdeční (ICHS). O tom, jak jí předcházet byly popsány již tuny papíru a proto si myslím, že není potřeba se o tom více zmiňovat. Je to komplex opatření, kterému se říká zdravý životní styl a u nemocných, u kterých již ke vzniku ICHS došlo, je to dodržování tzv. zásad sekundární prevence aterosklerózy. Mezi několik nejdůležitějších patří nekouřit, zdravě se stravovat pestrou stravou přiměřeně svému kalorickému výdeji a dostatek pohybu. Pokud se vyskytne nějaké přidružené onemocnění, jako je vysoký krevní tlak či cukrovka, správně je pak léčit.

Můžete čtenářům doporučit nejvhodnější způsoby relaxace na posílení srdeční činnosti?

Nejvhodnější způsob relaxace, zvýšení výkonnosti a tím posílení srdeční činnosti, je fyzická aktivita, kdy se pohybujeme v tzv. aerobní oblasti tepové frekvence. Velice orientačně se tato tepová frekvence dá vypočítat z jednoduchého vzorce: 220 - (minus) věk a z toho 70-75%. A to je tepová frekvence, ve které by se měl člověk pohybovat v optimálním případě 3x týdně po dobu jedné hodiny. A je jedno, jestli je to při chůzi s hůlkami (tzv. nordic walking) či při běhání, cyklistice nebo jízdě na běžkách či jiné sportovní aktivitě.

Jaké vlastnosti by měl mít kardiochirurg? A jak pečujete Vy o své srdce?

Každý obor medicíny vyžaduje specifické vlastnosti od lékaře. Není pravda, že některý obor medicíny je tzv. královský (jak o sobě dříve říkali internisté) a některý je popelkou. V každém oboru medicíny, který však děláme se zaujetím a s láskou, můžeme být velice prospěšní pacientům. Kardiochirurg musí být manuálně zručný, protože cévy, které na srdci

operujeme, mají průměr 1-2 mm. Musí pracovat rychle, umět se rychle a pokud možno správně rozhodovat, musí mít dobrou fyzickou kondici, protože operace trvají často i řadu hodin. Dále musí mít smysl pro vedení týmu, protože operatér je vlastně vedoucím malého kolektivu, který se podílí na výkonu. Já o své srdce pečuji tak, že se snažím denně sportovat. Plavu, běhám, jezdím na kole či na běžkách a pravidelně si kontroluji krevní tlak. Čas od času dojdu na echokardiografické vyšetření a pravidelně na odběry krve. Z dalších preventivních vyšetření chodím pravidelně jednou za deset let na kolonoskopii.

Děkuji za rozhovor